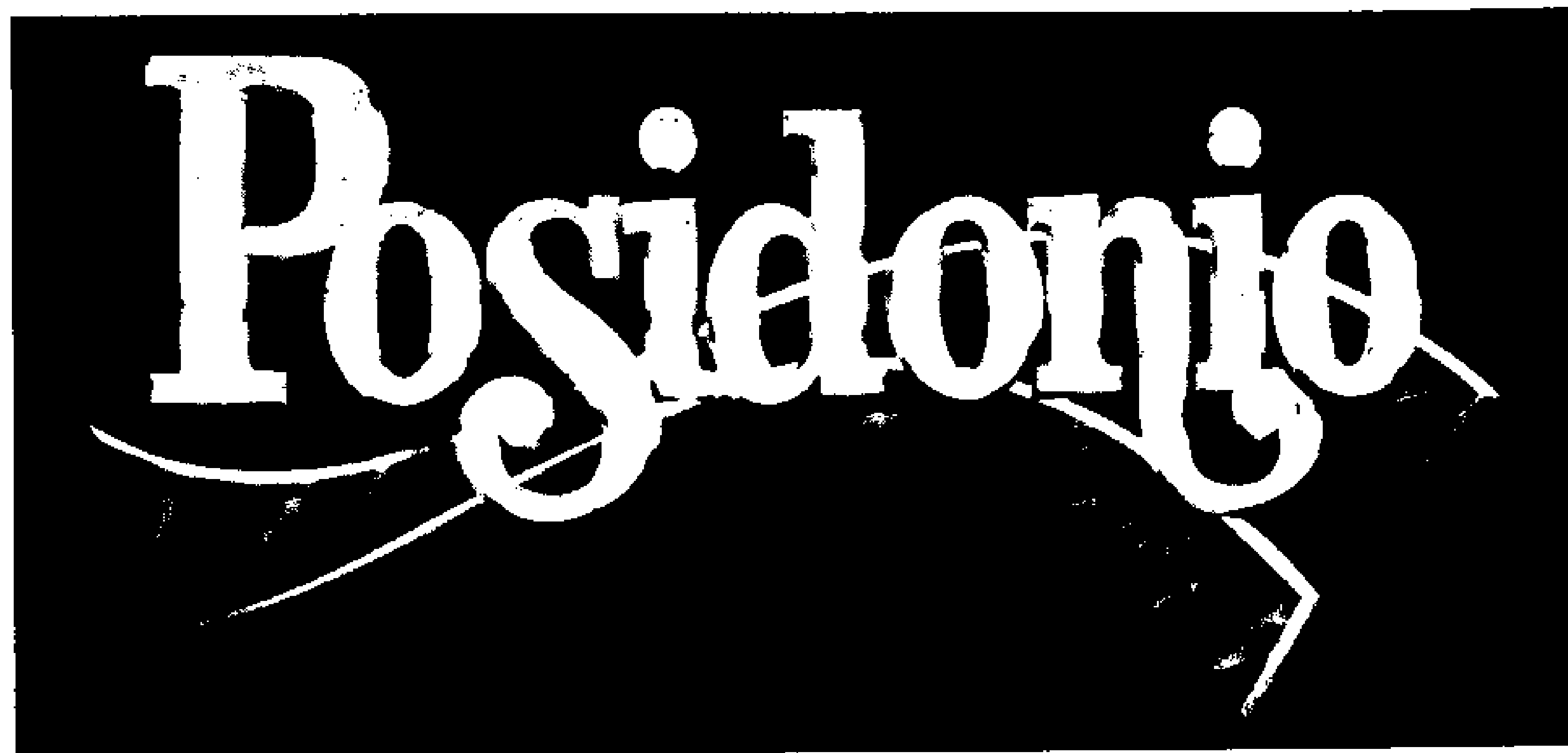

17

περιοδικό για την ψυχή και τη ζωή τ'άλλα

ΧΑΡΟΥΛΑ
20 ΧΡΟΝΙΑ

ΚΑΛΔΑΡΑΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
ΛΑΓΙΟΣ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΥΠΑΣ

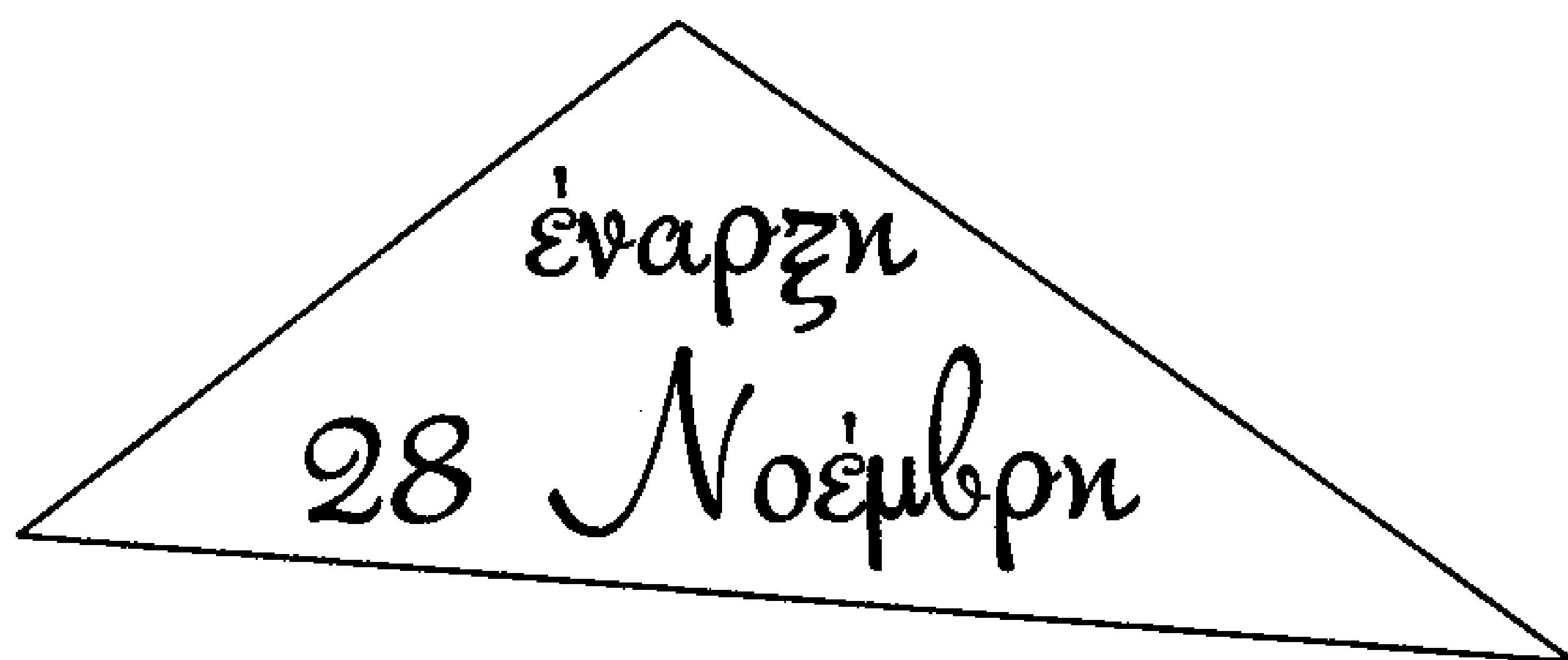
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΤΑΝΙΣΗ

ΝΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΑΝΟΣ

ΕΦΗ ΚΟΝΤΟΥ

ΚΑΛ/ΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΛΚΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΕΩΦ. ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ 18, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΗΛ.: 8941.033 8941.035

ΝΤΈΦΙ

Τιμή στους ζωντανούς

Γραφείο Έκδοσης
Σόλωνος 85 - Αθήνα 106 79
Τηλ.: 3629.569
Fax: 3641.334
Εκδότης
Σωτήρης Νικολακόπουλος
Υπεύθυνος Σύνταξης
Στέλιος Ελληλιάδης
Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν
Αχιλλέας Θεοφίλου
Γιάννης Πάριος
Γρηγόρης Ψαριανός
Δήμητρα Γαλάνη
Δημήτρης Χατζόπουλος
Ιωάννα Κλειάσιου
Λευτέρης Παπαδόπουλος
Νίκος Παπαδάκης
Νίκος Πορτοκάλογλου
Νίκος Σαββάτης
Παναγιώτης Κουνάδης
Πάνος Ηλιόπουλος
Ρούλα Βαλακίδου
Στέλιος Ελληλιάδης
Ιδιοκτησία
Χ. Ελληλιάδου και Σια Ε.Ε.
Νομική Σύμβουλος
Βάσω Διαμαντοπούλου
Καλλιτεχνική Επιμέλεια
Στελ-Ιω
Θεσσαλονίκη
Νίκος Θεοδωράκης
Π. Μελά 15 - Τσιμισκή
Τηλ.: 265.708
Σελιδοποίηση-Μοντάζ
LASER PRESS
Στρέιτ 1, Τηλ.: 3215.281
Φιλμς Agfa 9800
NOTA
Ιπποκρήνης 15, τηλ. 7701.204
Διαχωρισμοί
Αφοί Τζίφα
Ασκληπιού 61, τηλ. 3618.172
Εκτύπωση
ΚΟΡΦΟΥ
Σμολένσκου 9, Τηλ.: 3641.340

Τεύχος 17
Νοέμβριος-Δεκέμβριος '91
Τιμή δρχ. 600
Η φωτογραφία του εξωφύλλου
είναι του Γιώργου Μονογιούδη

"Αθάνατος", καταλήγει ο επικήδειος. Και εμείς, φεύγουμε με την παρηγοριά ότι έχουμε στο σπίτι τα βιβλία του ποιητή ή τους δίσκους του τραγουδοποιού, με ευγνωμοσύνη για τη σύγχρονη τεχνολογία που επιτρέπει την αποτύπωση του έργου του δημιουργού, ώστε κι όταν αυτός φεύγει τα προϊόντα της διανοίας του να μας μένουν κληρονομιά.

Αλλά είναι πολιτισμός ένα απέραντο μουσείο με προτομές, συλλογές δίσκων, βιβλιοθήκες, μνημεία; Όταν αυτό το μουσείο δεν "λειτουργεί" μέσα σ' ένα ευρύτερο χώρο ζωντανών που απαγγέλουν ποιήματα, γράφουν τραγούδια, χορεύουν, παίζουν θέατρο, περιποιούνται κήπους και χτίζουν ναούς;

Η μήπως ακριβώς αυτό είναι το περιεχόμενο και ο χαρακτήρας του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού; Ένας κόσμος συσκευασμένων, προκατασκευασμένων και αναπαραγόμενων "αγαθών" όπου κάθε τι ζωντανό και διαφορετικό, ατομικό ή συλλογικό, χωράει μόνο στο περιθώριο ή "επιβιώνει" μόνο με την εμπορευματοποίηση του; Που κάνει κονσέρβα την κλασική μουσική και αφορίζει τον Χάινριχ Μπελ (Γερμανία), βιομηχανοποιεί τη μουσική των μαύρων και απαγορεύει την είσοδο στον Γκαμπριέλ Γκαρσία Μαρqués (ΗΠΑ), που προβάλλει το Ρέμπραντ στα μουσεία και ταυτόχρονα ο υπουργός παιδείας προτείνει να αντικατασταθεί η γλώσσα τους από την αγγλική στα πανεπιστήμια της χώρας (Ολλανδία)...

Όμως, πολιτισμός χωρίς ζωντανούς είναι απλός αντικατοπτρισμός. Και μεις εδώ, τι περιμένουμε; Να φύγουν κι όσοι έχουν απομείνει; Για να πέσουμε πιο χαμηλά; Για να καλυφτεί το "κενό" με τα εισαγόμενα βιομηχανικά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ

Παξιμαδάκια, Μαγαζιά, Συναυλίες, Ειδήσεις κ.ά. 2

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΙ ΟΛΑ Τ' ΑΛΛΑ

Συνάντηση Βορρά Νότου στο Ελσίνκι (του Στέλιου Ελληλιάδη).....	11
Δημήτρης Χριστοδούλου (του Λευτέρη Παπαδόπουλου).....	15
Χαρούλα Αλεξίου (ΑΦΙΕΡΩΜΑ).....	17
Δημήτρης Λάγιος (του Νίκου Παπαδάκη).....	49
Νικ Γκραβενίτης (του Νίκου Σαββάτη).....	51
Στράτος Διονυσίου (του Στέλιου Ελληλιάδη).....	58
Παύλος Σιδηρόπουλος (του Πάνου Ηλιόπουλου).....	60
Απόστολος Καλδάρης (του Παναγιώτη Κουνάδη).....	62
Βιβλία (του Νίκου Παπαδάκη).....	76
Δισκογραφία (της Ιωάννας Κλειάσιου).....	78
Δισκοπαρουσίαση.....	81

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Για τα 20χρονα της Χαρούλας Αλεξίου στο τραγούδι Με κείμενα των Στέλιου Ελληλιάδη, Αχιλλέα Θεοφίλου, Δήμητρας Γαλάνη, Νίκου Πορτοκάλογλου και Γιάννη Πάριου.....	X 1
Πλήρης Δισκογραφία (της Ιωάννας Κλειάσιου).....	X 26

Ανάμεσα στα σκληρά βουνά τρέχουν και μερικά ποτάμια

Για τον ποιητή Δημήτρη Χριστοδούλου

Εν ξέρω τι λένε οι κριτικοί, για τον Δημήτρη Χριστοδούλου. Τον ποιητή, τον θεατρικό συγγραφέα και τον πεζογράφο Δημήτρη Χριστοδούλου. Εγώ, μιλώντας για τον τραγουδοποιό, ένα, μόνο, θέλω να πω, με το χέρι στην καρδιά. Ότι υπήρξε μεγάλος. Και απορώ πώς ο Γιώργος Νοταράς, στο πολύ ευαίσθητο βιβλίο του "Το Ελληνικό τραγούδι των τελευταίων 30 χρόνων" (Νέα Σύνορα - Α. Λιβάνη) δεν γράφει ούτε μία λέξη για τον δημιουργό του "Καημού" και του "Βράχο-βράχο" - δεν αναφέρει καν το όνομα του!

Αντίθετα με τον Νοταρά, ο Κώστας Μυλωνάς, στο (δίτομο) έργο του "Ιστορία του Ελληνικού Τραγουδιού" (Κέδρος) σημειώνει, μεταξύ άλλων, για τον Χριστοδούλου: "Ποιητής της μεταπολεμικής γενιάς ο Δ.Χ., με ποιητικό και πεζογραφικό έργο πλούσιο και αξιόλογο, έγραψε έναν αρκετά σημαντικό αριθμό τραγουδιών, που τα χαρακτηρίζει η ποιότητα και το στιχουργικό ήθος. Μολονότι ο Χριστοδούλου ως ποιητής έχει προχωρημένη γλώσσα, οι στίχοι που έγραψε για να γίνουν τραγούδια, είναι εντελώς απλοί κι αυτό δείχνει τον άνθρωπο ο οποίος γνωρίζει τη φόρμα τραγούδι, η οποία πρέπει να εκπληρώνει τις αναγκαίες και κατάλληλες προϋποθέσεις για να λειτουργήσει σωστά και άμεσα. Ο Χριστοδούλου είναι από τους πρώτους που, μαζί με τον Θεοδωράκη, ξεκίνησαν την αναγεννητική προσπάθεια να εξυγιάνουν το τραγούδι και να το κάνουν εργαλείο ιδεολογικού προσανατολισμού των μαζών, με τις συναυλίες, τις διαλέξεις και τις άλλες εκδηλώσεις τις οποίες οργάνωναν. Τα περισσότερα τραγούδια του Χριστοδούλου και ιδιαίτερα αυτά που γράφτηκαν στη δεκαετία του '60, έγιναν μεγάλες επιτυχίες, τραγουδήθηκαν πολύ και μ' αυτά μεγάλωσε και ανδρώθηκε η γενιά του 114 και οι Λαμπράκηδες."

Θα συμφωνήσω με όλ' αυτά, αλλά θα πρέπει να προσθέσω κι άλλα, πολλά, για τον "στιχουργό" Χριστοδούλου, ο οποίος υπήρξε ένας από τους δασκάλους μου.

Το πρώτο: ο Χριστοδούλου, ουδέποτε έγραψε το λεγόμενο "αισθηματικό" τραγούδι. Σε όλο το έργο του, δεν θα βρεις ούτε

ένα στίχο, που να παραπέμπει στον λαϊκό κινηματογράφο, στο λαϊκό περιοδικό, στο αισθηματικό μυθιστόρημα, που έχουν σχέση, στενή μάλιστα μερικές φορές, με το ελαφρό, κυρίως, αλλά και το λαϊκό τραγούδι. Ο Χριστοδούλου έγραψε ένα ρωμαλέο, ορμητικό τραγούδι, που κατά κανόνα ήταν πολιτικό και κοινωνικό και σπάνια ερωτικό, με την τρέχουσα έννοια του όρου.

Δεύτερο: ο Χριστοδούλου, κουβαλούσε μέσα του ένα φορτίο αναμνήσεων, από φυλακές, εξορίες, βασανιστήρια, κατατρεγμούς. Κι αυτό το φορτίο, δεν το άδειαζε στο δρόμο. Το έφερε

μαζί του, ως το τέλος. Και το διέκρινες στα περισσότερα τραγούδια του, που είχαν άξονα την ειρήνη, τη δουλειά, την πίστη σ' ένα κόσμο άλλο. Θα μπορούσε, ίσως, ο ποιητής, να ρίξει νερό στο κρασί του και να γράψει και "τραγούδια της μόδας". Δεν το έκανε. Όχι από αδυναμία, όπως πιστεύω. Αλλά από συνειδητή επιλογή.

Τρίτο: ο Χριστοδούλου, είναι ο "στιχουργός", που κάθισε

πάνω στο εθνικό μέτρο, τον δεκαπεντασύλλαβο και δεν το κουνούσε με τίποτα! Ήταν πεπεισμένος ότι αυτό έπρεπε να κάνει. Και το διαλαλούσε. Και το υποστήριζε με φανατισμό, στις κατ' ιδίαν συζητήσεις, με φίλους του. Άπλωνε τον δεκαπεντασύλλαβο του, πέρα ως πέρα, χωρίς να κάνει ρίμες ενδιάμεσα, στην τομή του στίχου, όπως πολλοί άλλοι. Στην αρχή, νόμιζα, ότι δουλεύει έτσι, για λόγους ευκολίας. (Γιατί, όπως και να το δούμε, είναι μπελάς, δύο ομοιοκαταληξίες παραπάνω σ' ένα τετράστιχο). Στην πορεία, όμως, πείσθηκα, ότι, υπερασπιζόταν τον δεκαπεντασύλλαβο. Και μόνο.

Τέταρτο: ο Χριστοδούλου, γκώριζε όσο λίγοι την ελληνική γλώσσα. Όλα τα τραγούδια του, διακρίνονται απ' αυτή τη λαμπερή γλώσσα, με τις λέξεις σαν τσακμακόπετρες, ν' αστράφτουν! Και ήταν και υπέροχος ομιλητής. Μιλούσε στο μικρόφωνο, στο ραδιόφωνο, χωρίς να κουπιάζει, ούτε στιγμή. Και πάντοτε έλεγε ενδιαφέροντα πράγματα. Και δυνατά. Με μια ποιότητα σκέψης, που εντυπωσίαζε.

Πέμπτο: το ερωτικό τραγούδι του Χριστοδούλου είναι "συντροφικό". Το ζευγάρι, το συνθέτουν δύο σύντροφοι. Τα φιλιά και τα χάρδια και οι αγκαλιές, δεν προβάλλονται. Προβάλλεται η κοινή αγωνία, η πίκρα από τον χωρισμό, το αδιέξοδο των ερωτικών σχέσεων σε δίσεκτους καιρούς κ.λ.π..

Έκτο: ο Χριστοδούλου δεν γράφει τραγούδια του κεφιού, όπως συμβαίνει με παλαιότερους, αλλά και νεότερους στιχουργούς. Επίσης, από τα τραγούδια του, απουσιάζει τελείως το

σκώμμα, το χιούμορ, η διάθεση του παιχνιδιού. Κι όμως, δεν είναι ένας άνθρωπος από γρανίτη. Απλώς, έχει χαράξει ένα τραγουδιστικό δρόμο, στον οποίο δεν "περπατάνε" τέτοια πράγματα. "Περπατάει" συνήθως, ο καημός. Και η μοναξιά.

Έβδομο: έχει δημιουργηθεί η εντύπωση, ότι ο Χριστοδούλου υπήρξε συνεργάτης του Θεοδωράκη και μόνο. Είναι λάθος. Ο ποιητής, έχει βγάλει δίσκους και με τον Ζαμπέτα και με τον Εαρχάκο και με τον Λοίζο και με τον Πλέσσα και με τον Λίνο Κόκοτο. Κι ακόμα, έχει αποδώσει στα ελληνικά, με αριστοτεχνικό τρόπο, τα τραγούδια του Μουστακί "Μέτοιχος" και "Μεσόγειος". Καλό είναι, να "διαβαστούν" και τα τραγούδια αυτά - τα μετά τον Θεοδωράκη. Κάνουν πιο γοητευτικό το τοπίο του έργου του. Ανάμεσα στα σκληρά βουνά, τρέχουν και μερικά ποτάμια. Και δύο-τρία ρυάκια.

Το "έντεχο" λαϊκό τραγούδι - αυτό, τελospάντων, που διαμορφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60- από την πλευρά του στίχου, στηρίχτηκε σε δύο κολώνες. Η μία, ήταν ο Γκάτσος. Η άλλη, ήταν ο Χριστοδούλου. Εμείς (Νεγρεπόντης, Ελευθερίου, Λάδης, Δασκαλόπουλος, εγώ) εμφανισθήκαμε αργότερα. Και είναι βέβαιο, ότι πολλά χρωστάμε σ' αυτούς τους δύο πρωτομάστορες του στίχου. Μας δίδαξαν, πρωτίστως, "ήθος στο τραγούδι". Κι αυτό, δεν πρέπει να το ξεχνάμε. Και οφείλουμε να το λέμε, σε κάθε περίπτωση.

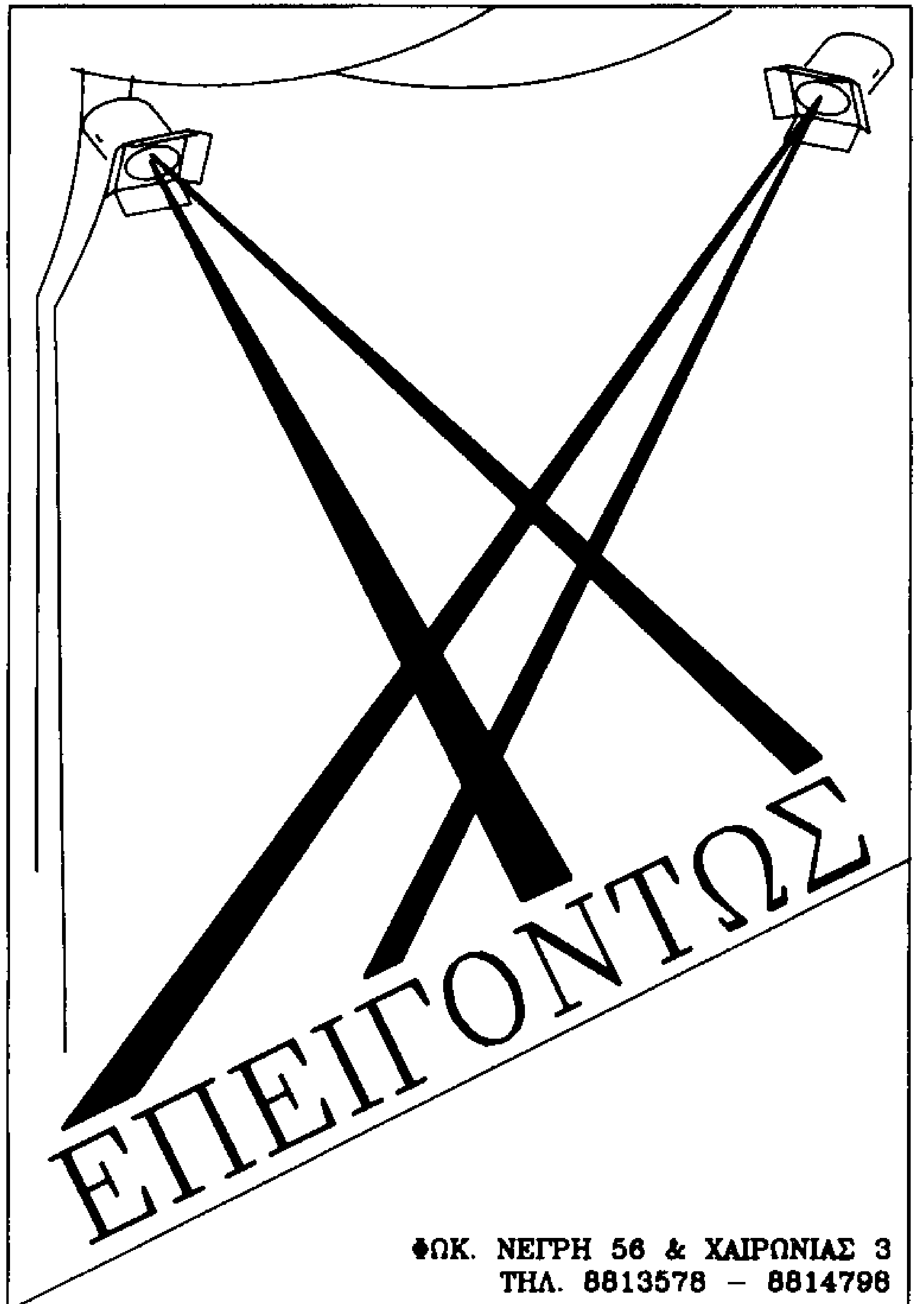
Λευτέρης Παπαδόπουλος

ΣΤΗ ΚΑΛΛΙΘΕΑ

ΤΟΣΤΕΚΙ
 ΣΥΝΕΙΟ ΡΕΝΕΣΟ - ΛΑΙΚΟ
 ΧΕΘΗΡΙΑΣ [ΕΙΤΟΣ ΑΥΤΕΡΑΣ]

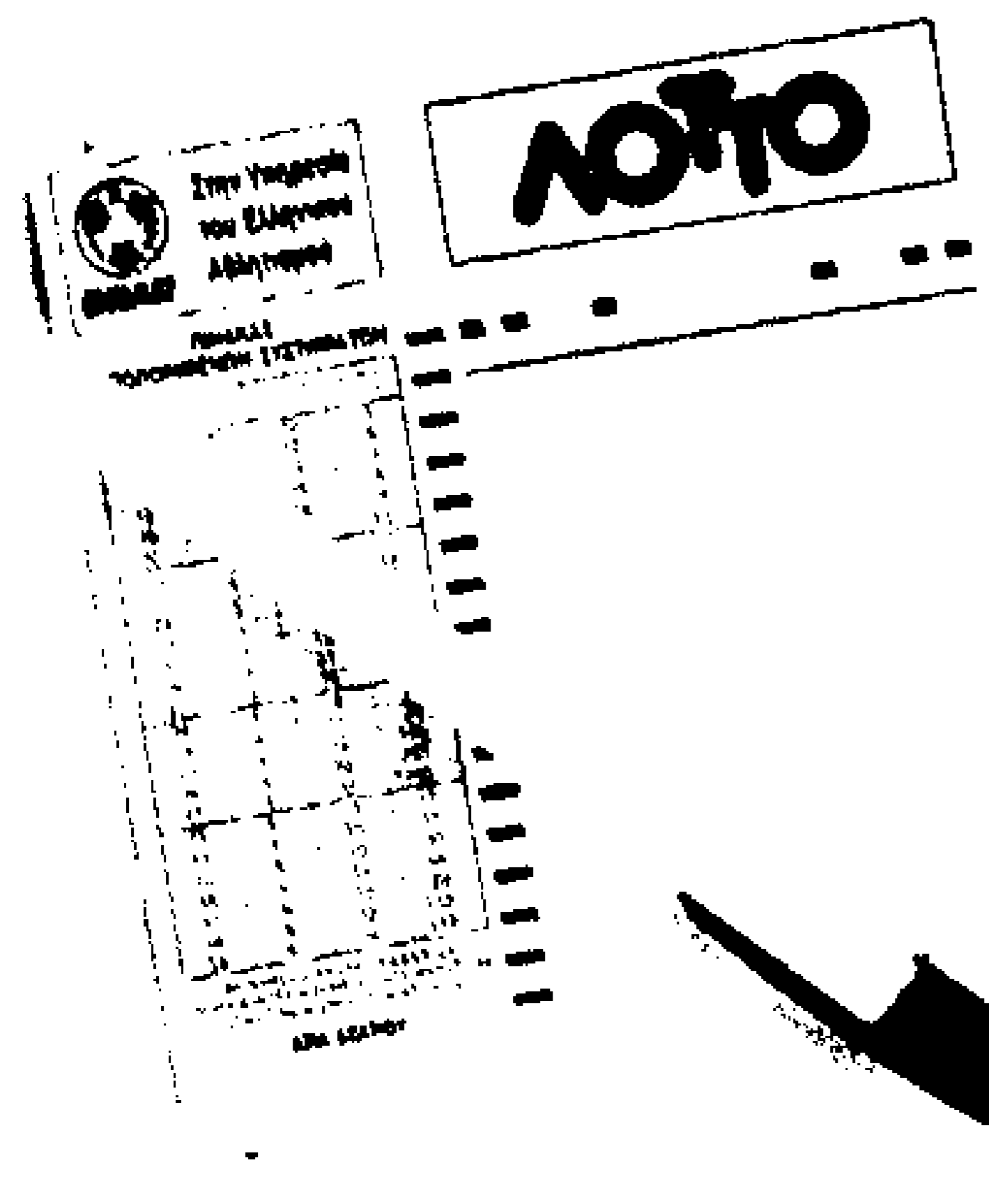
ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΜΕΖΕΔΕΣ - ΠΟΤΑ
 ΚΑΛΥΨΟΥΣ 45 - ΤΗΛ. 95.24.515

◆ΟΚ. ΝΕΓΡΗ 56 & ΧΑΙΡΩΝΙΑΣ 3
 ΤΗΛ. 8813578 - 8814798

ΚΑΘΕ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΘΕ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΘΕ ΤΕΤΑΡΤΗ

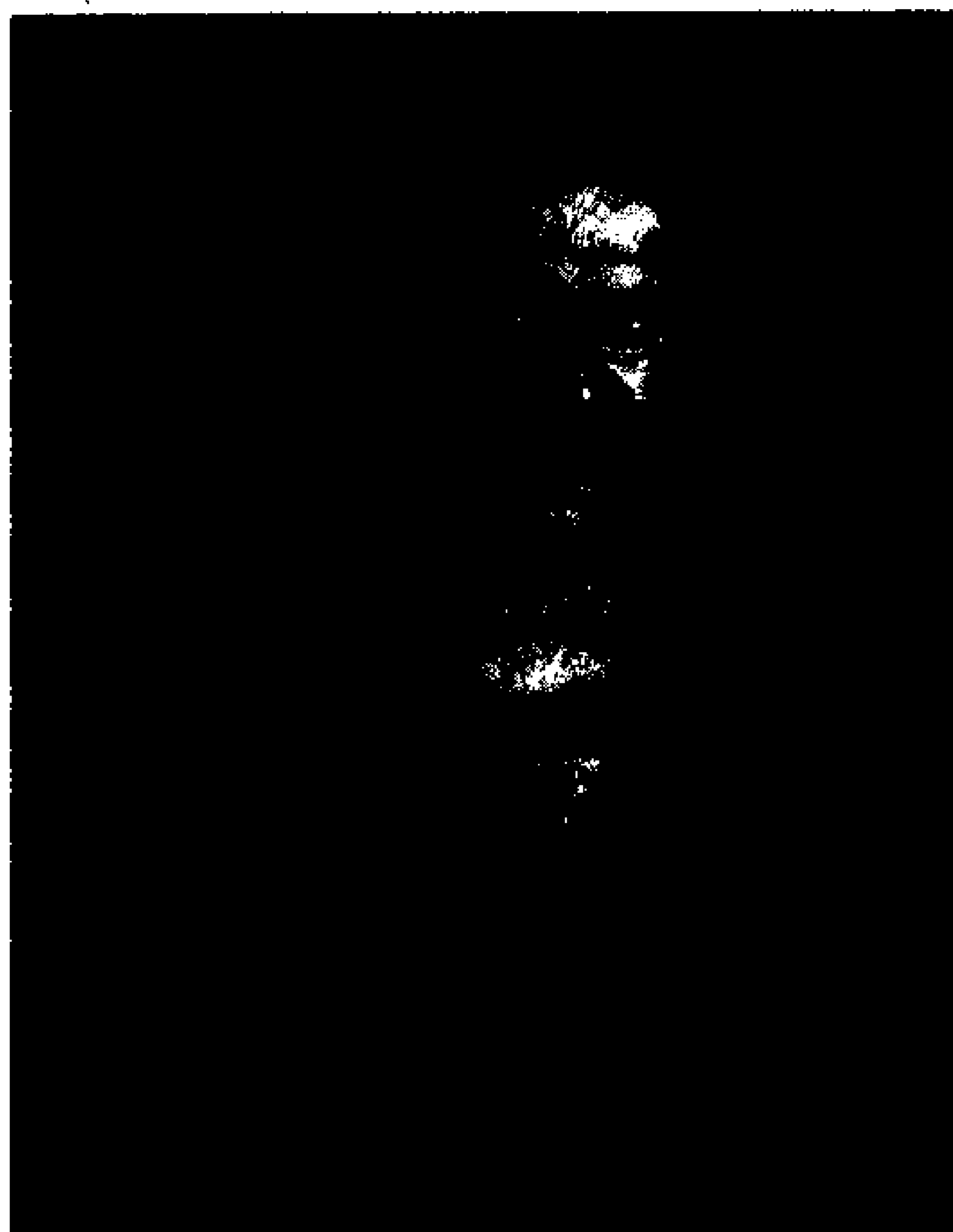
**ΕΤΟΙΜΑΣΤΕΙΤΕ
ΚΙ ΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΕΡΔΗ
ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΣΑΣ**

ΛΟΤΤΟ

Ταξιμι

ΜΠΑΜΠΗΣ ΓΚΟΛΕΣ

ΤΙΜΗ ΠΟΤΟΥ : 1000

ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΛΕΙΣΤΑ

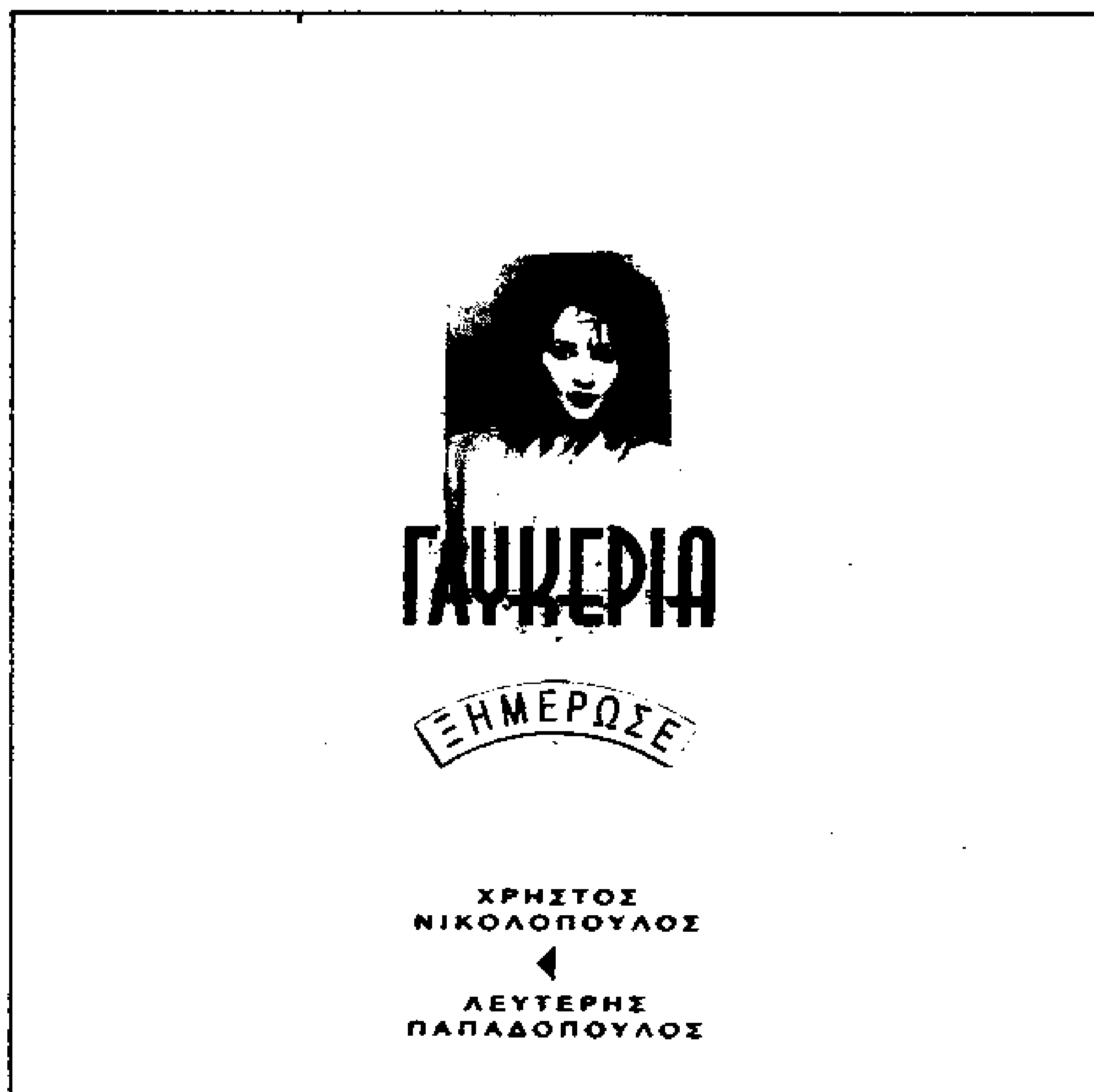
ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ & ΙΣΑΥΡΩΝ ΤΗΛ.: 3639919

ΓΛΥΚΕΡΙΑ

Ο ΔΙΣΚΟΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

ΕΗΜΕΡΩΣΕ

ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ - ΚΑΣΕΤΕΣ - CD

wea